

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МЕЛЬНИК ВЕРОНІКА СЕРГІЇВНА

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗАПАСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Вероніка МЕЛЬНИК

Науковий керівник
Гайдучок Тетяна Станіславівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Сус Юрій Юрійович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № _____ від __ грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

« ___ » грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) МЕЛЬНИК Вероніка Сергіївна захистив(ла) кваліфікаційну роботу
з оцінкою за шкалою _____ ECTS, сума балів _____ за
національною шкалою з оцінкою _____

Секретар ЕК _____ Ганна МАЙДУДА _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мельник В. С. Облік і контроль запасів в системі управління оборотними активами. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

У рамках кваліфікаційної роботи були досліджені теоретико-методологічні основи обліку та контролю запасів на підприємствах державного сектору економіки. В роботі проводилося: визначення економічного змісту категорії "запаси", класифікаційний поділ запасів та вивчення особливостей проведення оцінки запасів при їх надходженні та вибутті. Також був проведений критичний аналіз чинних нормативно-правових актів та проблемних питань управління обліком запасів та контролем з метою підтвердження достовірності облікових даних.

У роботі наведено опис елементів облікової політики навчального закладу, перелік первинної документації, що використовується для відображення надходження, зберігання та використання запасів. Також проведено характеристику ведення обліку запасів та уточнено порядок відображення господарських операцій на рахунках обліку. Також доведено, що основним методологічним інструментарієм контролю запасів є інвентаризаційна перевірка.

Ключові слова: облік, запаси, контроль, управління, бюджетна установа

ABSTRACT

Melnik V. S. Inventory and Control of Stocks in the Management of Current Assets System. – Manuscript.

Qualification work for the degree of Master in Accounting and Taxation. – Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

As part of the qualification work, the theoretical and methodological foundations of inventory accounting and control in state-owned enterprises were investigated. The work included: defining the economic content of the category "inventory", classifying inventories, and studying the peculiarities of inventory valuation upon their receipt and disposal. A critical analysis of current regulatory acts and problematic issues in inventory management and control was also carried out to confirm the accuracy of accounting data.

The work provides a description of the elements of the accounting policy of the educational institution, a list of primary documentation used to reflect the receipt, storage, and use of inventory. It also includes a characterization of inventory accounting and specifies the procedure for reflecting business operations in the accounts. It is also demonstrated that the main methodological tool for inventory control is the inventory check.

Keywords: accounting, stocks, control, management, budget institution

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Теоретичні аспекти та нормативне забезпечення обліку і контролю запасів в системі управління оборотними активами бюджетних установ.....	9
1.1. Економічний зміст та нормативне забезпечення організації обліку і контролю запасів бюджетної установи.....	9
1.2. Класифікація та оцінювання запасів в установах бюджетної сфери.	13
1.3. Проблемні питання обліку, контролю й аналізу запасів бюджетних установ в сучасній економічній літературі.....	18
1.4. Особливості діяльності бюджетних установ та їх вплив на організацію обліку і контролю запасів	21
Розділ 2. Сучасний стан обліку, контролю в інформаційному забезпеченні управління запасами бюджетної установи.....	29
2.1. Роль обліково-контрольної системи щодо управління запасами....	29
2.2. Формування обліково-інформаційної системи для управління операціями із запасами.....	32
2.3. Система контролю запасів.....	37
Висновки.....	43
Список використаних джерел.....	45
Додатки.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Під час діяльності бюджетних установ, запаси беруть участь у складі оборотних активів в обігу, які представлені матеріальними формами та належать установі, забезпечуючи її функціонування. Ці запаси можуть включати товари, сировину, матеріали та інші ресурси, необхідні для забезпечення неперервності виробництва або надання послуг. Ефективне управління запасами включає в себе планування, закупівлю, зберігання та контроль за їх використанням з метою забезпечення нормативного рівня запасів, що сприятиме оптимізації витрат та підтриманню стабільності у діяльності бюджетної установи.

У більшості суб'єктів господарювання система бухгалтерського обліку запасів не в змозі в повній мірі задовольнити інформаційні потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів. Однак умови мінливого середовища вимагають швидкої та достовірної інформації щодо рівня наявності та руху запасів на певну дату, в конкретному структурному підрозділі за певним напрямом. Тому вивчення теоретико-методологічних аспектів обліку запасів та використання контрольних заходів стане важливим у контексті адаптації практичного досвіду підприємств державного сектору економіки до потреб управління. Важливо розвивати систему обліку таким чином, щоб забезпечити необхідний рівень інформації для прийняття управлінських рішень та ефективного контролю.

Вітчизняні вчені, такі як С. Ф. Голов, З. В. Задорожній, Я. Д. Крупка, В. О. Ластовецький, М. С. Пушкар, І. І. Пилипенко, В. С. Рудницький, Б. Ф. Усач, І. Д. Фаріон, С. І. Шкарабан та інші, досліджували проблеми обліку, аналізу та контролю оборотних активів. Окрім того, особливості бюджетного обліку, зокрема оборотних активів, вивчали вчені В. І. Самборський, П. Т. Ворончук, Є. П. Дєдков, З. У. Жутова. Останні роки були видані праці С. В. Свірко, П. Й. Атамаса, Н. І. Сушко, Р. Т. Джоги, С. Я. Зубілевич, В. Матвєєвої, Т. М. Писаренко, які також досліджували ці питання.

Однак постійні зміни, що відбуваються в системі нормативно-правового забезпечення обліку та контролю запасів, вимагають подальших наукових досліджень. Це обумовило вибір теми представленої кваліфікаційної роботи.

Дослідження в цій області може допомогти вдосконалити існуючі підходи до обліку та контролю запасів, враховуючи нові вимоги та тенденції розвитку. Такі дослідження можуть сприяти розвитку більш ефективних методів управління запасами, а також виявленню оптимальних рішень щодо їх використання та оптимізації. В цілому, наукові дослідження в цій області можуть внести вагомий внесок у розвиток сучасних підходів до управління запасами та сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності підприємств державного сектору економіки.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних, методологічних та практичних аспектів бухгалтерського обліку запасів та використання контрольних процедур з метою оптимізації їх управління.

Для досягнення визначеної мети було поставлено й вирішено наступні **завдання**:

- ✓ розглянути теоретичні основи обліку та контролю наявності і руху запасів в державному секторі економіки;
- ✓ вивчити особливості організації обліку та контролю виробничих запасів в підприємствах державного сектору економіки;
- ✓ ознайомитися із ролю та завданнями обліку і контролю наявності і руху запасів;
- ✓ розглянути особливості обліку наявності та руху запасів в освітньому закладі;
- ✓ охарактеризувати методологічний інструментарій контролю за наявністю та рухом запасів бюджетної установи.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарський стан Державного навчального закладу «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», зосереджена на процесах придбання та використання запасів в контексті надання послуг.

Предмет дослідження. Дослідженням охоплено теоретичні аспекти формування інформаційних ресурсів для обліку та контролю над наявністю та використанням запасів у бюджетній установі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі використовуються наступні методи: узагальнення – для систематизації та узагальнення отриманих даних; документація – для збору та аналізу інформації, зустрічна звірка – для перевірки достовірності даних; економічний аналіз – для оцінки фінансових аспектів; аналітичне групування – для класифікації та категоризації даних; порівняння – для встановлення взаємозв'язків між різними параметрами.

Інформаційною базою дослідження є наступні джерела: нормативно-правові акти, які регулюють порядок обліку запасів; праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що стосуються обліку запасів установ державного сектору економіки; матеріали науково-практичних конференцій, на яких висвітлювалися питання обліку запасів; періодичні видання з теорії та практики обліку і контролю запасів; первинні документи, що містять інформацію про облік запасів установ державного сектору економіки.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Унікальність дослідження полягає в тому, що воно систематизує погляди вчених щодо сутності, класифікації та оцінки запасів навчальних закладів і вирішує завдання, поставлені перед бухгалтерським обліком та контролем запасів у навчальних закладах. Пропозиції, внесені автором щодо їх вдосконалення, мають теоретичний характер і можуть бути використані як в роботі досліджуваної установи, так і в інших державних установах.

Апробація результатів роботи та публікації. Отримані результати дослідження були апробовані та опубліковані на науково-практичних конференціях [6, 11].

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

1.1. Економічний зміст та нормативне забезпечення організації обліку і контролю запасів бюджетної установи

У будь-якій установі бюджетної сфери матеріальні цінності мають важливе значення, оскільки вони забезпечують функціонування та розвиток установи та є найціннішою складовою частиною активів. Ефективне відображення матеріальних цінностей у бухгалтерському обліку визначає формування витрат установи та систему відображення їх у фінансовій звітності.

Оптимальний розмір запасів допомагає забезпечити безперервну діяльність підприємства, а також впливає на його фінансову стійкість та ефективність. Важливо визначити потреби підприємства в запасах та раціонально розподілити їх між різними складськими пунктами або виробничими підрозділами.

В управлінні запасами важливе прогнозування попиту на товари та матеріали, аналіз ризиків зменшення чи збільшення попиту, а також ефективне управління ціновою політикою щодо запасів. Додатково важливий аспект – це мінімізація витрат на утримання запасів, таких як зберігання, страхування та втрати через застарілі товари чи матеріали.

Таким чином, оптимальний розмір запасів має вирішальне значення для забезпечення господарської діяльності підприємства та досягнення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Підприємства державного сектору економіки, такі як державні підприємства, установи та організації, також потребують різних запасів для здійснення своєї діяльності. Це можуть бути матеріали для виробництва, комплектуючі, сировина, пальне, запасні частини, технічні ресурси, офісне приладдя та інше. Наявність адекватних запасів дозволяє сприяти безперервності

виробництва та наданню послуг, забезпечуючи підприємство необхідними ресурсами для виконання своїх функцій та завдань.

Управління запасами на підприємствах державного сектору є важливим аспектом, оскільки ефективне управління запасами може призвести до зменшення витрат, підвищення продуктивності та оптимізації виробничих процесів. Рациональне управління запасами є так само важливим для державних підприємств, як і для приватних, і є вирішальним для досягнення ефективності в господарській діяльності.

В НП(С)БОДС 123 «Запаси» [15] регулюється визнання запасів як активу на підприємствах державного сектору та підприємствах, що діють відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Це підтверджує, що запаси розглядаються як активи, якщо їх вартість може бути достовірно визначена, існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід від їх використання або вони мають потенціал корисності (рис. 1.1).

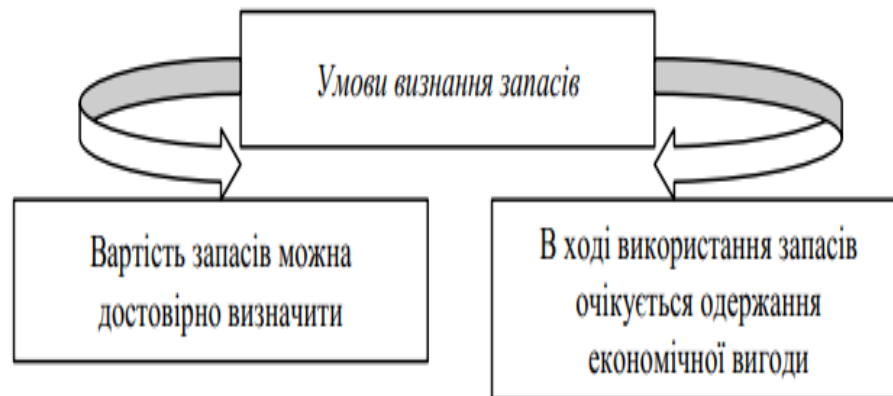

Рис. 1.1. Умови визнання запасів на підприємствах державного сектору економіки

Це визнання відображає значення та роль запасів як економічного ресурсу, який може приносити користь підприємству в майбутньому. Враховуючи зміст питання, для підприємств державного сектору це означає, що вони повинні належним чином управляти запасами, беручи до уваги можливість отримання майбутніх економічних вигід від їх використання. Крім того, це підтверджує

важливість правильного обліку та управління запасами на підприємствах державного сектору.

Введення нового регламенту (НП(С)БОДС 123 «Запаси») призвело до того, що бюджетна установа почала використовувати нові терміни та поняття (рис. 1.2).

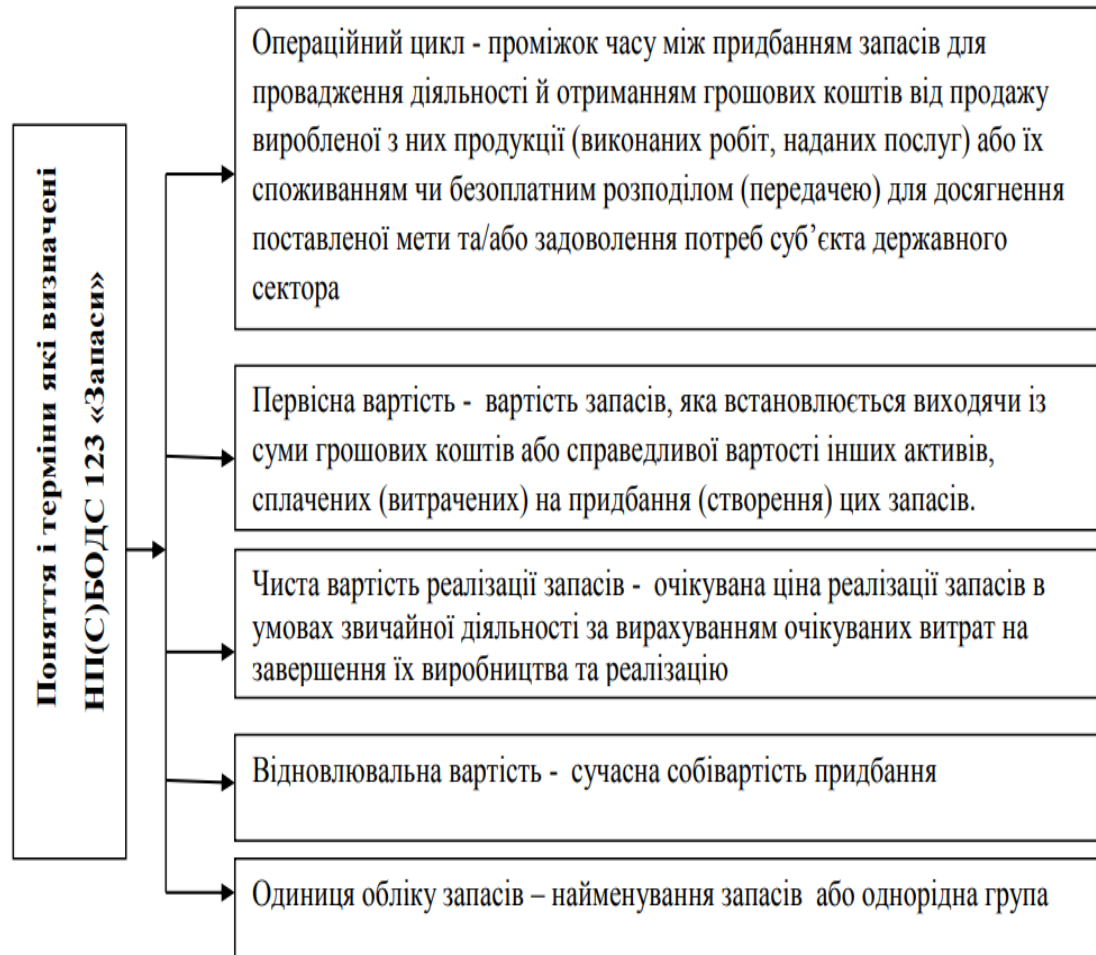

Рис. 1.2. Термінологія, визначена у НП(С)БОДС 123 «Запаси» [15]

Облік матеріальних цінностей підпорядковується законодавчому контролю. Це означає, що відповідно до чинного законодавства, усі підприємства та організації повинні вести облік своїх матеріальних активів і дотримуватися встановлених нормативів і правил обліку. Це необхідно для забезпечення точності фінансової звітності та виконання вимог податкового та фінансового законодавства. Також це сприяє підтриманню ефективного управління матеріальними ресурсами та запобіганню можливим випадкам корупції.

Система нормативного регулювання обліку запасів установ бюджету представлена на п'яти рівнях (рис. 1.3) [17].

Рис. 1.3. Рівні, на яких застосовується нормативне регулювання бухгалтерського обліку запасів у бюджетних установах

Першочергові вимоги до обліку, включаючи облік запасів, закріплені в Законі України «Про бухгалтерський облік..» [24]. Згідно з цим Законом, ведення обліку запасів і складання звітності покладається на Державне казначейство України (надалі – ДКУ). ДКУ забезпечує виконання бюджету, встановлює принципи та порядок складання звітності, розробляє нормативні документи та здійснює методологічне керівництво обліком в бюджетних установах.

У табл. 1.1 вказані основні законодавчі та нормативні акти, що регламентують організацію обліку й контролю запасів.

Нормативне забезпечення обліку й контролю запасів у бюджетних
установах

№ п/п	Назва документу	Змістовне наповнення
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [24]	Передбачає уніфіковані принципи організації обліку та звітності для всіх підприємств, установ і організацій, що мають статус юридичних осіб
2	НП(С)БОДС 123 «Запаси» [15]	Встановлює методологічні принципи для створення бухгалтерського обліку інформації про запаси та розголошення відповідної інформації у фінансовій звітності
3	Методичні рекомендації по бухгалтерському обліку запасів суб'єктів державного сектору [13]	Суб'єкти державного сектору використовують НП(С)БО 123 для відображення бухгалтерського обліку інформації про запаси, що визнані відповідно до цієї нормативно-правової бази
4	Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій бюджетних установ [28]	Бухгалтерський облік включає в себе реєстрацію всіх операцій, пов'язаних з прийманням, переміщенням та списанням запасів
5	План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [22]	Розроблений на підставі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і призначений для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій установ бухгалтерський стандарт (нормативний акт), створений для забезпечення єдності облікової інформації та її порівняння з міжнародними стандартами

Відповідність законодавчій базі та узгоджені дії всіх суб'єктів нормативного регулювання гарантують чітку організацію обліку та контролю запасів у бюджетних установах. Це дозволить ефективно використовувати державні кошти та досягати цілей управління запасами.

1.2. Класифікація та оцінювання запасів в установах бюджетної сфери

Класифікація запасів в установах бюджетної сфери базується на різних критеріях, таких як способи використання, тип товарів, облікова політика та інші. Вона допомагає управляти запасами більш ефективно шляхом групування товарів та визначення пріоритетів у їх управлінні.

Оцінювання запасів в бюджетних установах також є важливим етапом. Воно дозволяє визначити вартість запасів, їх ефективність та необхідність для подальшого фінансового планування. Цей процес відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного використання державних коштів та уникненні перевитрат.

Таким чином, належне управління та контроль за запасами в установах бюджетної сфери є важливими завданнями для забезпечення фінансової стабільності та оптимізації ресурсів.

Згідно з НП(С)БОДС 123 «Запаси» запаси класифікують наступним чином [15] (рис. 1.4).

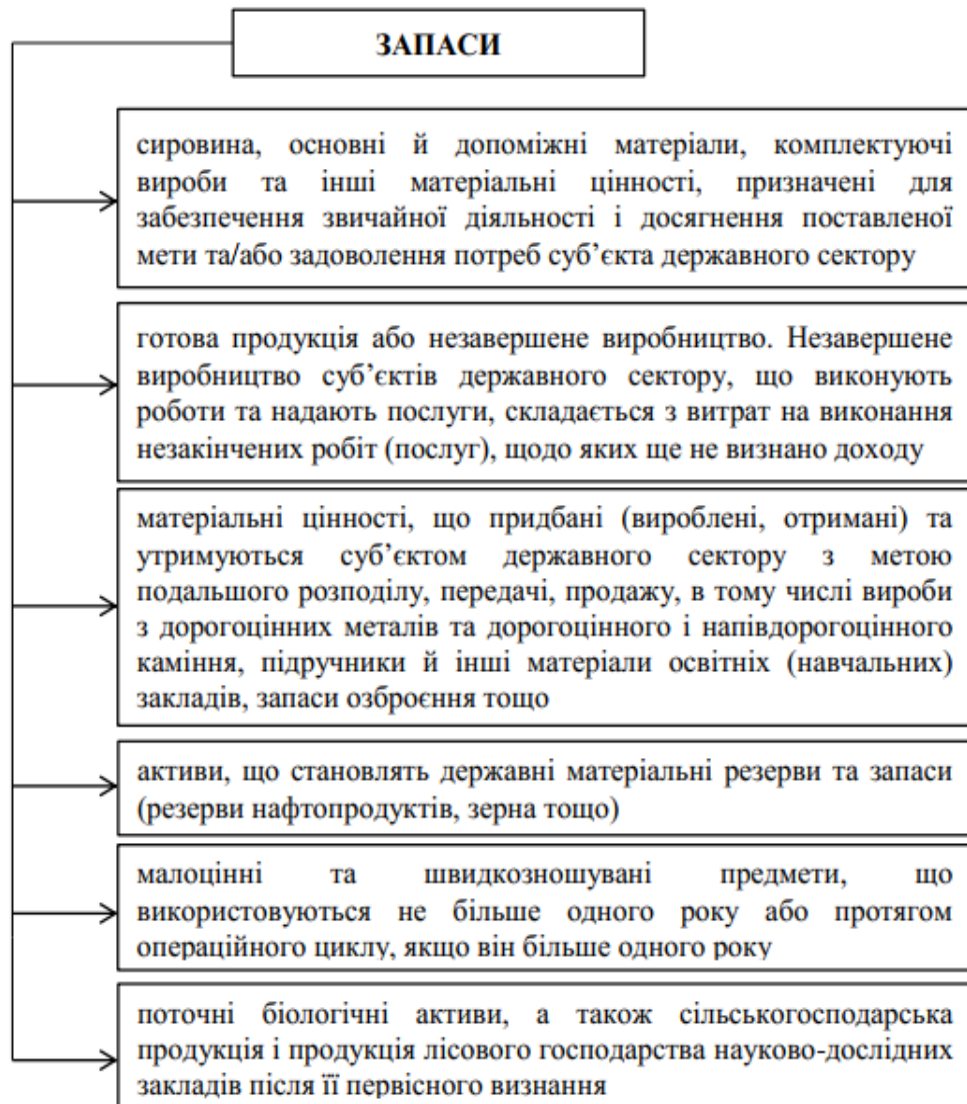

Рис. 1.4. Класифікація запасів для цілей обліку у державних установах

Для підприємств державного сектору економіки використовується економічна класифікація видатків, яка дозволяє систематизувати та класифікувати видатки відповідно до їх призначення та природи. Це допомагає управляти фінансовими ресурсами та контролювати витрати для забезпечення ефективності та прозорості фінансової діяльності.

Економічна класифікація видатків може включати такі категорії, як оплата праці, придбання товарів і послуг, витрати на утримання, інвестиційні витрати, соціальні виплати, та інші. Ця класифікація дозволяє розділити видатки згідно з їх функціональним та економічним спрямуванням, що допомагає управлінню бюджетними коштами, плануванню та аналізу фінансової діяльності.

Такий підхід дає можливість краще розуміти, які конкретно видатки здійснює підприємство державного сектору економіки, а також визначати пріоритети витрат та ефективніше розподіляти фінансові ресурси з метою досягнення стратегічних цілей.

Таблиця 1.2

Класифікація видатків (КЕКВ) стосовно запасів

№ з/п	Економічна класифікація видатків	Вид запасів
1	1513-1518, 1812, 1814-1816	Предмети, матеріали, обладнання, інвентар
2	1511	Продукти харчування
3	1512	Медикаменти та перев'язочні матеріали

Закупівля виробничих запасів відбувається у відповідності до кодів КЕКВ (рис. 1.5).

Відповідно до НП(С)БОДС 123 «Запаси» [15], для об'єктів в складі запасів важливо здійснювати оцінку на всіх етапах їх життєвого циклу, зокрема на етапах надходження, зберігання та вибуття. Це допомагає визначити їх вартість для цільового використання та ведення бухгалтерського обліку належним чином.

Рис. 1.5. Відповідність КЕКВ видам запасів при їх закупівлі

У Стандарті передбачено розширення умов для оцінки запасів за їх первісною вартістю. Залежно від методів отримання запасів, передбачена їх оцінка відповідно до вимог НП(С)БО 123 [15] (табл. 1.3).

Складові витрат, включені в собівартість запасів, враховують суми, які сплачуються в рамках угод з постачальником, такі як витрати на придбання, обмін, витрати на переробку та інші витрати, пов'язані з доставкою запасів до місця зберігання (використання) та їх готовість до використання згідно з планованими цілями. Витрати також включають кошти, що оплачуються митницею за митним кордоном, витрати на заготівлю та транспортування матеріальних цінностей, непрямі податки, пов'язані з придбанням цінностей, а також інші пов'язані витрати.

У НП(С)БОДС 123 «Запаси» [15], наводяться основні принципи оцінки запасів, включаючи принцип історичних вартостей, чистої реалізаційної вартості та заміної вартості.

Оцінка запасів за національними стандартами обліку

№	Спосіб отримання запасів	Оцінка запасів
1.	При придбанні	Первісна вартість запасів включає витрати на придбання, обмін, витрати на переробку та інші витрати, що виникли під час доставки запасів до місця зберігання (використання), і доведення їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях
2.	При виготовленні	Первісною вартістю є виробнича собівартість
3.	При отриманні безоплатно від фізичних та юридичних осіб	Первісною є справедлива вартість на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених НП(С)БОДС 123
4.	При отриманні від суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі	Первісна вартість дорівнює балансовій вартості запасів установи, що їх передала, з урахуванням витрат, передбачених НП(С) БОДС 123
5.	При створенні та випуску запасів, на які держава має виключне право, зокрема поштові марки, бланки цінних паперів	Первісна вартість (вартість їх виготовлення, друкування)
6.	При утриманні з метою безоплатного розподілу, передачі, а також ті, щодо яких не існує активного ринку	Найменша з двох оцінок: первісна вартість або відновлювальна вартість
7.	При отриманні в результаті обміну	Первісна вартість дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів суттєво відрізняється від їх справедливої вартості, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість на дату оприбуткування

Згідно з цими принципами, запаси можуть бути оцінені за їх історичною вартістю (тобто вартість придбання), або за більш об'єктивною чистою реалізаційною вартістю (вартість, за якою ці запаси можуть бути реалізовані) або замінною вартістю (вартість, за якою можна придбати еквівалентні запаси на ринку).

Ці принципи є важливими для забезпечення адекватної оцінки запасів, яка відображала б їх справжню економічну ситуацію та вартість.

У випадку якщо умови використання та призначення запасів однакові, то вони можуть бути оцінені лише за допомогою одного методу відповідно до внутрішньої облікової політики підприємства. Ваша зазначена практика, коли при вибутті запасів у споживання використовується метод першим прийшов, першим

вийшов (FIFO), відображає звичайну практику бухгалтерського обліку в різних сферах, включаючи підприємства державного сектору економіки.

Метод FIFO передбачає, що спочатку придбані або виготовлені запаси вважаються першими, які було витрачено або використано. Цей метод дозволяє більш точно відображати вартість запасів, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг, оскільки він враховує реальний хронологічний порядок використання запасів.

При цьому слід враховувати, що вибір методу оцінки запасів повинен бути обґрунтований та дотримуватися вимог облікової політики підприємства, а також прийнятий відповідно до національних та міжнародних стандартів фінансової звітності.

1.3. Проблемні питання обліку, контролю й аналізу запасів бюджетних установ в сучасній економічній літературі

У процесі виконання своїх завдань бюджетні установи використовують запаси досить активно. Для деяких з них ведення запасів є важливим аспектом, що визначає їх діяльність і безпосередньо впливає на їх функціонування. Оскільки фінансування цих установ має свої особливості, велику увагу приділяють системі організації бухгалтерського обліку та повного і своєчасного відображення руху запасів.

Однією з найзначущих змін у бухгалтерському обліку в бюджетних установах було впровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС), а також введення нового Плану рахунків для бюджетних установ, який суттєво відрізняється від попереднього. Ці нововведення повністю змінили відображення операцій у бухгалтерському обліку.

Як стверджують Михайлюк І. В. та Мікрюкова Л. В. [14], в наш час облік в бюджетних установах потребує змін, щоб у подальшому побудувати сучасну та

ефективну систему управління державними фінансами. Ця система має забезпечувати надання якісних державних послуг, ефективно накопичення ресурсів та їх розподіл відповідно до пріоритетів розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі.

У бюджетних установах, що належать до суб'єктів державного сектору економіки, організація бухгалтерського обліку починається з формування облікової політики, оскільки вона є основою ведення бухгалтерського обліку в установі.

Формування облікової політики розпорядника бюджетних коштів обов'язково повинно базуватися на виконанні ним вимог головного розпорядника бюджетних коштів щодо визначених підходів до облікової політики за відповідними об'єктами [26].

У зв'язку з особливостями фінансування бюджетних установ, Мельниченко І. В. підкреслює необхідність ефективного витрачання коштів на закупівлю запасів та стверджує, що «для забезпечення раціонального та економного використання ресурсів, боротьби з незаконним витрачанням матеріальних засобів та грошових коштів, а також дотримання фінансово-бюджетної дисципліни, вирішальне значення має впровадження таких управлінських функцій, як облік і контроль» [12].

За словами Косюк В. І. «Оновлення бухгалтерського обліку в державному секторі, зокрема щодо реєстрації запасів у бюджетних установах, сприяє зближенню внутрішньої практики обліку з міжнародними стандартами та забезпечує відповідне управління державними фінансами» [9]. Оскільки ця робота ще триває, для створення чіткості та узгодженості підходів у бухгалтерському обліку суб'єктів бюджетної сфери, Національний стандарт бухгалтерського обліку 123 [15] вимагає розробки детальних процедур документообігу та відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку надходження, вибуття та використання запасів.

Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року передбачає створення

єдиного інформаційного простору в бухгалтерському обліку, що ґрунтується на застосуванні національних стандартів та використанні плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі всіма суб'єктами державного сектору. Крім цього, стратегія спрямована на удосконалення моделі бухгалтерської служби в цьому секторі [25].

Одним з ключових аспектів цієї стратегії є створення єдиного інформаційного простору, який дозволить стандартизувати та узгодити бухгалтерський облік у всіх суб'єктів державного сектору. Це забезпечить більшу точність та надійність фінансової звітності, сприятиме уніфікації процедур та допоможе уникнути дублювання інформації.

Крім того, удосконалення моделі бухгалтерської служби в державному секторі буде спрямоване на оптимізацію професійної діяльності бухгалтерів, впровадження сучасних підходів до управління фінансами та фінансового звітності, а також підвищення транспарентності та ефективності фінансових процесів у державному секторі.

Ці кроки в рамках стратегії покликані сприяти покращенню якості фінансової звітності, забезпечити більшу довіру громадськості та зацікавлених сторін щодо фінансового управління у державному секторі.

Покращення організації обліку запасів та посилення його контрольних функцій щодо господарської та фінансової діяльності бюджетних організацій є основою для дотримання фінансово-бюджетної дисципліни. Успішне виконання завдань, що стоять перед обліком, можливе лише за умови правильної організації первинного обліку, що включає оформлення документів для різних господарських операцій з метою отримання початкових (первинних) даних [4].

В результаті проведених досліджень, колектив авторів [20, 21] стверджує, що для забезпечення відповідності облікової політики новим стратегічним цілям, необхідно створити механізми для оперативного внесення змін до політики та забезпечити доступність актуальної облікової політики для усіх працівників установи. Доцільно також вивчити можливість впровадження управлінського

обліку як складової облікової політики з метою оптимізації управлінських процесів та підвищення ефективності управління установою.

Проблеми обліку, аналізу та контролю оборотних активів в системі управління діяльністю бюджетних установ вітчизняної теорії та практиці залишаються невирішеними. Для вирішення цих питань необхідно провести більш детальне дослідження та адаптувати облікові та контрольні процедури конкретних бюджетних установ до сучасних економічних умов.

Зокрема, необхідно провести подальше дослідження щодо оптимальних методів обліку оборотних активів в бюджетних установах, розробити ефективні моделі аналізу та контролю, враховуючи специфіку фінансової діяльності та потреби управління ризиками.

Також, слід зосередити увагу на впровадженні сучасних підходів до управління оборотними активами в бюджетних установах, включаючи використання інформаційних технологій, удосконалення внутрішніх контрольних процедур та розробку рекомендацій щодо оптимізації управління цими активами з урахуванням специфіки діяльності бюджетних установ.

Отже, подальший розвиток теорії та практики обліку, аналізу та контролю оборотних активів в бюджетних установах є важливим завданням, яке вимагає уваги дослідників та фахівців з управління.

1.4. Особливості господарської діяльності установ та їх вплив на облік й контроль запасів

Державний навчальний заклад «Київське регіональне вище професійне училище будівництва» (далі – ДНЗ «КРВПУБ») є державним неприбутковим закладом вищої освіти, який здійснює освітню та наукову діяльність. Училище підпорядковується Міністерству освіти та науки України і виконує свою діяльність відповідно до своїх статутних документів.

З метою плідної та ефективної роботи ці три училища були об'єднані. Наказом № 737 від 23 липня 2010 року Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України училища були реорганізовані у Державний навчальний заклад «Київське регіональне вище професійне училище будівництва».

Основною метою діяльності училища є підготовка висококваліфікованих спеціалістів. Для досягнення цієї мети училище розробляє та реалізує освітні програми, сприяє науковим дослідженням та надає студентам можливості для професійного та особистісного розвитку. Окрім цього, училище активно співпрацює з партнерами та зовнішніми установами для підвищення якості освітнього процесу та підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Організаційна характеристика ДНЗ «КРВПУБ» представлена в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Організаційна характеристика ДНЗ «КРВПУБ»

Показник	Характеристика
ЄДРПОУ	37308938
Територія	Голосіївський район м. Києва КАТОТТГ UA800000000000126643
Організаційно-правова форма господарювання	Державна організація (установа) КОПФГ 425
Код та назва відомчої класифікації видатків та кредитування державного бюджету	220 – Міністерство освіти і науки України

Для ретельного дослідження фінансового стану ДНЗ «КРВПУБ», розглянемо структуру його активів та пасивів (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Структура активів та пасивів Київського регіонального вищого професійного училища будівництва за 2021-2022 рр.

Показники	2021 рік		2022 рік	
	грн.	%	грн.	%
	Активи			
I. Нефінансові активи				
Основні засоби	10407262	69,6	454059818	98,9
Нематеріальні активи	4174	0,03	4174	0,0
Запаси	2945243	19,7	3402117	0,7

Показники	2021 рік		2022 рік	
	грн.	%	грн.	%
II. Фінансові активи				
Поточна дебіторська заборгованість:				
за розрахунками за товари, роботи, послуги	64417	0,4	45760	0,01
за розрахунками із соціального страхування	97064	0,6	35903	0,01
Грошові кошти	1426870	9,5	1447638	0,3
Баланс	14945030	100,0	458995410	100,0
	Пасиви			
I Власний капітал та фінансовий результат				
Внесений капітал	28037046	187,6	27799838	6,0
Капітал в дооцінках	136893	0,9	444815221	96,9
Фінансовий результат	-13389778	-89,6	-13749667	-3,0
II. Зобов'язання				
Поточні зобов'язання за:				
платежами до бюджету	18927	0,1	7001	0,00
з оплати праці	78137	0,5	28902	0,00
Інші поточні зобов'язання	63805	0,4	88610	0,02
Баланс	14945030	100,0	458995410	100,0

Аналіз активів та пасивів ДНЗ «КРВПУБ» (табл. 1.5) дає підстави стверджувати, що основні засоби збільшили своє значення з 10 407 262 до 454 059 818 грн, що відповідає збільшенню на 4373% або в 43,73 рази та складає 69,6% від загальних активів у 2021 році та 98,9% у 2022 році. Такий значний ріст свідчить про значні інвестиції в основні засоби або придбання нового обладнання.

Запаси зросли з 2 945 243 до 3 402 117 грн, що становить 19,7% та 0,7% відповідно. Це свідчить про збільшення запасів товарів шляхом закупівлі у торгових партнерів.

Грошові кошти виявили незначне зростання з 1 426 870 до 1 447 638 грн, що складає 9,5% та 0,3% відповідно. Це пов'язане зі збільшенням валютних резервів або частиною невикористаних фінансових ресурсів.

Внесений капітал зменшився з 28 037 046 до 27 799 838 грн, що відповідає зменшенню на 0,8%. Це є наслідком виведення інвестицій або зміни у складі власників. Капітал в дооцінках зріс з 136 893 до 444 815 221 грн, що відповідає зростанню на 325 198%. Це показує значний ріст внутрішньої вартості активів, що

може бути результатом оновлення оціночних методів чи значного розширення бізнесу.

Поточні зобов'язання за платежами до бюджету та з оплати праці значно зменшилися, що може свідчити про покращення фінансового стану досліджуваної установи або зменшення обсягу операцій.

Узагальнивши, дані свідчать про значні зміни в структурі активів та пасивів установи, які можуть бути результатом стратегічних рішень установи, її розвитку та управління ресурсами. Зростання основних засобів та запасів свідчить про розвиток та розширення діяльності установи, в той час як зменшення поточних зобов'язань може свідчити про зниження фінансового ризику та покращення фінансового стану. Загальне зростання капіталу в дооцінках також може вказувати на позитивні зміни в роботі установи та збільшення її внутрішньої вартості. Ці дані можуть бути корисними для стратегічного планування та прийняття управлінських рішень у майбутньому.

Проведемо також аналіз фінансових результатів ДНЗ «КРВПУБ» (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Звіт про фінансові результати Київського регіонального вищого професійного училища будівництва за 2021-2022 рр.

Показник	2020р.	2021р.	Відхилення 2021 р. до 2020 р., +/-
ДОХОДИ			
<i>Доходи від обмінних операцій</i>			
Бюджетні асигнування	62487125	62648736	161611
Доходи від надання послуг (виконання робіт)	1807982	741248	-1066734
Доходи від продажу активів	4675	11069	6394
Інші доходи від обмінних операцій	595754	638472	42718
<i>Доходи від необмінних операцій</i>			
Інші доходи від обмінних операцій	321713	135329	-186384
ВИТРАТИ			
<i>Витрати за обмінними операціями</i>			
Витрати на виконання бюджетних програм	56279696	54382381	-1897315
Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	2707486	2226365	-481121
Інші витрати за обмінними операціями	951	39415	38464
<i>Витрати за необмінними операціями</i>			
Витрати за необмінними операціями	6872568	13326588	6454020
Профіцит/дефіцит за звітний період	-643552	-5799895	-5156343

У табл. 1.6 представлені дані про доходи та витрати училища за 2020-2021 роки. Проведений аналіз показав, що доходи від бюджетних асигнувань зросли з 62 487 125 до 62 648 736 грн, що є позитивним змінням на 0,26%; доходи від надання послуг (виконання робіт) суттєво зменшилися з 1 807 982 до 741 248 грн, що становить від'ємне відхилення у 1 066 734 грн, що може свідчити про певні проблеми у цій сфері діяльності; доходи від продажу активів збільшилися з 4 675 до 11 069 грн, що є позитивним розвитком; інші доходи від обмінних операцій також зросли на 42 718 грн, що є позитивним показником; інші доходи від необмінних операцій відображають негативне відхилення у 186 384 грн, що може бути причиною для подальшого дослідження.

Витрати на виконання бюджетних програм зменшилися на 1 897 315 грн, що є від'ємним відхиленням; витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт) зменшилися на 481 121 грн, що є позитивним показником; інші витрати за обмінними операціями зросли на 38 464 грн, що є негативним відхиленням; витрати за необмінними операціями суттєво зросли на 6 454 020 грн, що може свідчити про значне збільшення витрат у цій категорії.

У 2021 році збільшилася негативна різниця між доходами та витратами у розмірі 5 156 343 грн.

У цілому, аналіз даних показує, що училище має певні позитивні тенденції у доходах, але витрати також зростають, причому витрати за необмінними операціями зросли найбільше. Це може свідчити про необхідність удосконалення управління витратами та оптимізації ділової діяльності установи. Збільшення доходів від бюджетних асигнувань та інших обмінних операцій є позитивним показником, але зменшення доходів від надання послуг та виконання робіт вимагає уваги до цього питання.

Загальна негативна різниця між доходами та витратами (профіцит) у 2021 році також потребує уваги та може вказувати на необхідність перегляду стратегій управління фінансовими ресурсами.

У зв'язку з цим, обґрунтованою буде проведення подальшого аналізу для ідентифікації конкретних причин зростання витрат, впровадження ефективних

стратегій зменшення витрат та пошуку можливостей для збільшення доходів. Такий детальний аналіз може допомогти управлінню училища прийняти обгрунтовані рішення для покращення фінансової ефективності та стабільності у майбутньому.

У зв'язку з тим, що ця установа є навчальним закладом, у ній знаходиться значна кількість матеріальних цінностей, які потребують постійного контролю та обліку. При цьому, велике значення має контроль за витратами, раціональне використання ресурсів та оптимізація процесів закупівлі та управління запасами. З урахуванням збільшення витрат у 2021 році, особливо за необхідними операціями, важливо звернути увагу на ефективність управління інвентарем, обладнанням та іншими матеріальними активами.

Безпосереднє впровадження адекватної системи обліку та контролю матеріальних цінностей може допомогти уникнути втрат та недорахунків, а також забезпечити ефективне використання ресурсів. Крім того, впровадження системи управління інвентарем та контролю запасів може допомогти уникнути перевитрат та зменшити негативний вплив збільшення витрат на фінансовий стан установи.

Таким чином, крім стратегічного управління фінансами, зокрема доходами та витратами, дуже важливим є ефективне управління матеріальними цінностями та ресурсами, що вимагає впровадження системи обліку та контролю, вдосконалення процесів закупівлі та управління запасами, а також постійного моніторингу та аналізу цих процесів для досягнення фінансової стабільності та оптимізації витрат.

Роль управління запасами в установах державного сектора, зокрема тих, які використовують оборотні матеріальні активи для забезпечення своєї діяльності, є надзвичайно важливою. Управління запасами має велике значення для забезпечення безперебійної діяльності установ та оптимізації витрат. Однак, цей процес може бути трудомістким, особливо в установах, де здійснюється використання великої кількості матеріалів.

Прикладом такої установи може служити Київське регіональне вище професійне училище будівництва, де бухгалтерія здійснює облік всіх підрозділів,

які прикріплені до учбового закладу. З урахуванням великої кількості підрозділів та обсягу матеріальних цінностей, ефективне управління запасами може стати складним завданням для училища.

У контексті управління запасами важливо встановити оптимальні рівні запасів, забезпечити точне прогнозування потреб, раціонально використовувати матеріальні ресурси та постійно оновлювати та вдосконалювати системи обліку та контролю.

У цьому контексті слід вдосконалити систему обліку та контролю, впроваджувати сучасні технології управління запасами, автоматизувати процеси управління запасами для покращення ефективності та оптимізації витрат. Також важливо здійснювати постійний моніторинг та аналіз процесів управління запасами з метою пошуку можливостей для покращення та вдосконалення.

Організація обліку запасів в усіх бюджетних установах охоплює всі аспекти, тобто:

1). Організацію по надходженню запасів – включає в себе контроль за прийманням та записом отримання запасів, методи та процедури реєстрації поставчань та зберігання в початковій документації.

2). Організацію наявності запасів – передбачає постійний контроль за наявністю запасів, їх зберіганням, обліком та звітністю щодо наявності запасів на складах.

3). Організацію використання та вибуття – охоплює контроль за використанням запасів в процесі виробництва або надання послуг, процедури списання або продажу застарілих або невикористовуваних запасів, та облік вибуття запасів, включаючи повернення, залишки та відписку.

Враховуючи ці аспекти, організація обліку запасів має на меті забезпечити належний контроль та облік всіх етапів життєвого циклу запасів, починаючи від завезення до вибуття, з метою ефективного управління матеріальними цінностями та оптимізації витрат.

Отже, організація обліку, аналізу та контролю є важливими складовими для діяльності будь-якої установи, зокрема бюджетних. Правильно здійснена

організація цих процесів забезпечує ефективне управління ресурсами та фінансами, що в свою чергу дозволяє досягнення високих результатів у основній діяльності установи.

Облік, аналіз та контроль допомагають управлінню приймати обґрунтовані рішення, а також виявляти проблемні питання та можливості для оптимізації та покращення діяльності. Добре організовані процедури обліку та контролю також сприяють запобіганню втрат та недорахунків, недозволеним витратам та корупції.

Таким чином, вірна організація обліку, аналізу та контролю є невід'ємною частиною успішного функціонування будь-якої бюджетної установи та забезпечує стабільність та ефективність її діяльності.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

2.1. Роль обліково-контрольної системи щодо управління запасами

Для здійснення своєї освітньої, наукової та технічної діяльності, ДНЗ «КРВПУБ» потрібна велика кількість різноманітних запасів. Підрозділи такі як адміністративно-господарська частина, експлуатаційно-технічний відділ, гуртожитки та інші є необхідною частиною організаційної структури університету, і їм потрібні запаси для належного функціонування.

Структура виробних запасів ДНЗ «КРВПУБ» в 2022 році наведена на рис. 2.1:

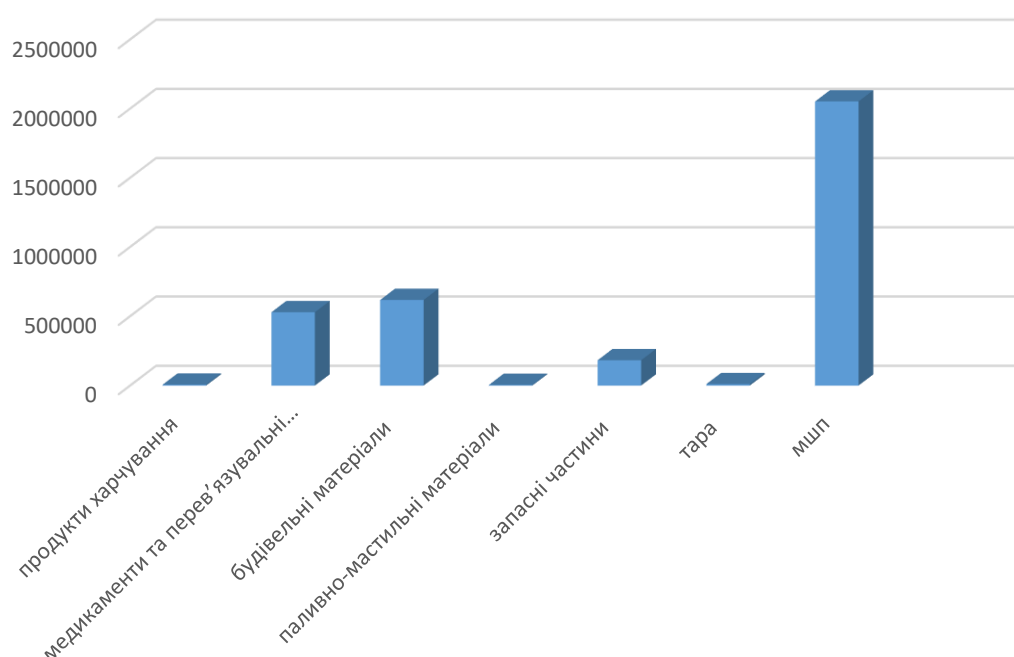

Рис. 2.1. Структура запасів ДНЗ «КРВПУБ» в 2022 році

Ефективне управління запасами в училищі залежить від раціональності організації бухгалтерського обліку та від правильності і своєчасності використання методологічного інструментарію контролю.

Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів допомагає відстежувати попит на матеріали, контролювати вартість запасів, прогнозувати потреби і забезпечувати їхнє своєчасне поповнення. Точне облік виробничих запасів дає можливість уникнути зайвих витрат або недостачі матеріалів.

Крім того, використання методологічних інструментів контролю є важливим для забезпечення ефективного управління запасами. Це включає в себе внутрішній контроль, аналіз використання запасів, виявлення та усунення причин можливих витрат або втрат, а також розробку оптимальних методів замовлення та управління запасами.

Отже, бухгалтерський облік та контроль є важливими елементами управління виробничими запасами в університеті, які допомагають забезпечити ефективне використання ресурсів та оптимізацію процесів університетської діяльності.

Якщо завдання перед системами обліку і контролю чітко окреслено, це є важливим кроком у забезпеченні ефективного управління запасами.

Пріоритетні завдання для таких систем можуть включати в себе:

1. Забезпечення належного рівня запасів, що вимагає визначення оптимальних рівнів запасів для задоволення потреб виробництва без утворення зайвих запасів.
2. Контроль та аналіз витрат та використання запасів для ефективного управління запасами та раціоналізації витрат.
3. Забезпечення точності обліку запасів та виявлення шляхів оптимізації процесів управління запасами.
4. Виявлення та усунення причин можливих витрат або втрат, що може включати контроль якості та правильну організацію робочого процесу.

Якщо ці завдання чітко прокреслені в системі обліку та контролю запасів, це сприятиме досягненню мети організації системи та забезпечить належний рівень ефективності в управлінні виробничими запасами.

Розробка і впровадження облікової політики є важливим кроком для забезпечення належного обліку запасів і контролю над ними в училищі.

НПСБОДС 123 «Запаси» [15] є ключовим документом із цієї галузі. Він встановлює стандарти бухгалтерського обліку для запасів, включаючи їх визнання, вимірювання та відображення у фінансовій звітності. Отже, використання цього стандарту в процесі формування облікової політики свідчить про серйозний підхід до обліку виробничих запасів.

Елементи облікової політики, сформовані відповідно до НПСБОДС 123 «Запаси» [15] та інших нормативно-правових актів, допомагають стандартизувати процес бухгалтерського обліку запасів, що в свою чергу сприяє забезпеченню правильності та однорідності обліку запасів в училищі.

Отже, формування облікової політики, яка ґрунтується на міжнародних стандартах та нормативно-правових актах, є важливим кроком для належного управління запасами в училищі.

В училищі використовується метод середньозваженої собівартості для оцінки вибуття запасів, який є одним із ключових елементів облікової політики щодо запасів. Порядок оцінки запасів ілюструє рис. 2.2:

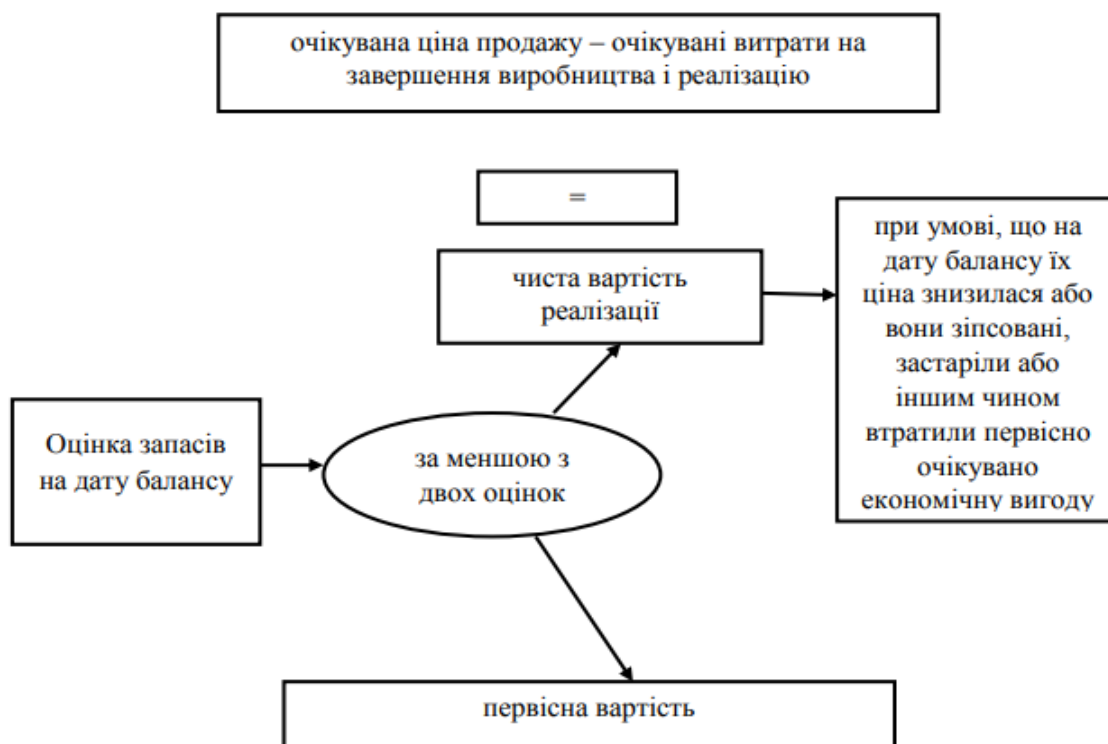

Рис. 2.2. Оцінка запасів в ДНЗ «КРВПУБ» відповідно до положень НПСБОДС 123 «Запаси» [15]

В училищі проводиться переоцінка запасів періодично, з метою забезпечення актуальної вартості запасів. Одиницею виміру виробничих запасів є одиниця номенклатури. Якщо установа отримує виробничі запаси через закупівлю Міністерством освіти і науки, то ідентифікація одиниці виробничих запасів встановлюється саме Міністерством. Це робиться з метою однакового застосування вимірників у всіх вищих навчальних закладах для забезпечення єдності підходів до оцінки запасів.

Транспортно-заготівельні витрати в ДНЗ «КРВПУБ» накопичуються на рахунку 1519 «ТЗВ з доставки виробничих запасів установи». У разі необхідності, університет може використовувати додаткові субрахунки, такі як 1519/1 «ТЗВ з доставки будівельних матеріалів» та 1519/2 «ТЗВ з доставки запасних частин», залежно від конкретних поставок виробничих запасів та їх розподілу. Розподіл транспортно-заготівельних витрат в університеті проводиться пропорційно вартості придбаних матеріалів, що були використані, передані або реалізовані.

2.2. Формування обліково-інформаційної системи для управління операціями із запасами

Важливо мати належну систему обліку та управління в освітньому закладі. Інформаційний масив, зокрема інформація бухгалтерського обліку, представляє собою значну частку у загальному обсязі використовуваної інформації в адміністративно-управлінському процесі. Враховуючи це, приділення значної уваги аналітичному обліку відобразиться на покращенні управління та прийнятті найбільш обґрунтованих управлінських рішень.

Використання авторизованої програми для ведення бухгалтерського обліку BAS Бухгалтерія є важливим забезпеченням точності та надійності обліку. Детальний аналітичний розріз ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів є також надзвичайно важливим у забезпеченні точності та правильності фінансової звітності. Це дозволяє проводити аналіз витрат, контролювати

залишки, та раціонально планувати закупівлі, що вартою приділяти увагу під час управління освітнім закладом.

Детальний аналітичний облік виробничих запасів в ДНЗ «КРВПУБ» включає такі розрізи:

- Номенклатурна назва виробничих запасів,
- Місце зберігання,
- Матеріально-відповідальна особа,
- Вид запасів.

Такий розгорнутий облік дозволяє керівництву училища ефективно контролювати та управляти різними аспектами виробничих запасів, що є важливим для забезпечення ефективного управління ресурсами.

Всі операції з надходження, зберігання та використання виробничих запасів повинні бути документально відображені. Розроблений графік документообороту в університеті допомагає забезпечити своєчасне складання облікових документів та забезпечує достовірність наведених показників. Це важливо для забезпечення точності та надійності обліку виробничих запасів, а також для контролю їх руху в університеті.

До первинних документів з обліку виробничих запасів в ДНЗ «КРВПУБ» відносять:

1. Накладна на відвантаження виробничих запасів
2. Накладна на приймання виробничих запасів
3. Акт приймання-передачі виробничих запасів
4. Журнал обліку руху виробничих запасів
5. Звіт про залишки виробничих запасів.

Дотримання цих принципів дозволяє забезпечити точність та надійність обліку виробничих запасів, а також контроль над їх рухом в училищі.

Первинні документи з обліку виробничих запасів, що використовуються
в ДНЗ «КРВПУБ»

Назва документа	Загальна характеристика
Акт приймання матеріалів	Комісія складає акт приймання виробничих запасів у двох примірниках у разі виникнення розбіжностей у супроводжуваних документах постачальників, які стосуються якості чи кількості
Акт списання	Для документального відображення списання окремих видів виробничих запасів складається у двох примірниках. Один примірник зберігається в бухгалтерії університету, а другий – у матеріально-відповідальній особи
Накладна-вимога	Використовується для внутрішнього переміщення виробничих запасів в межах навчального закладу. Складається в двох примірниках для оприбуткування або видачі виробничих запасів
Лімітно-забірна картка	Використовується при постійному відпуску окремих видів виробничих запасів. Може бути виписаний на кілька найменувань виробничих запасів
Книга складського обліку запасів	Облік виробничих запасів ведеться безпосередньо на складах, де вони зберігаються. Інформація про виробничі запаси формується згідно з обліковими даними первинних документів, пов'язаних з надходженням або видачею виробничих запасів.

Всі дані щодо надходження, зберігання та вибуття виробничих запасів в ДНЗ «КРВПУБ» зберігаються за допомогою спеціальних носіїв інформації, таких як бази даних, електронні таблиці, програмне забезпечення тощо. Рух інформації за допомогою цих носіїв можна відобразити за допомогою різноманітних графіків, зокрема рис. 2.3.

У ДНЗ «КРВПУБ» розроблені організаційні основи фіксації фактів системою обліку, включаючи і облік виробничих запасів. Основи організації обліку в цій освітній установі відображено в наказі «Про облікову політику». Крім того, затверджений головним бухгалтером та директором училища «Графік документообороту», який є додатком до цього наказу.

Зберігання наявних виробничих запасів в ДНЗ «КРВПУБ» відбувається у спеціально обладнаних приміщеннях.

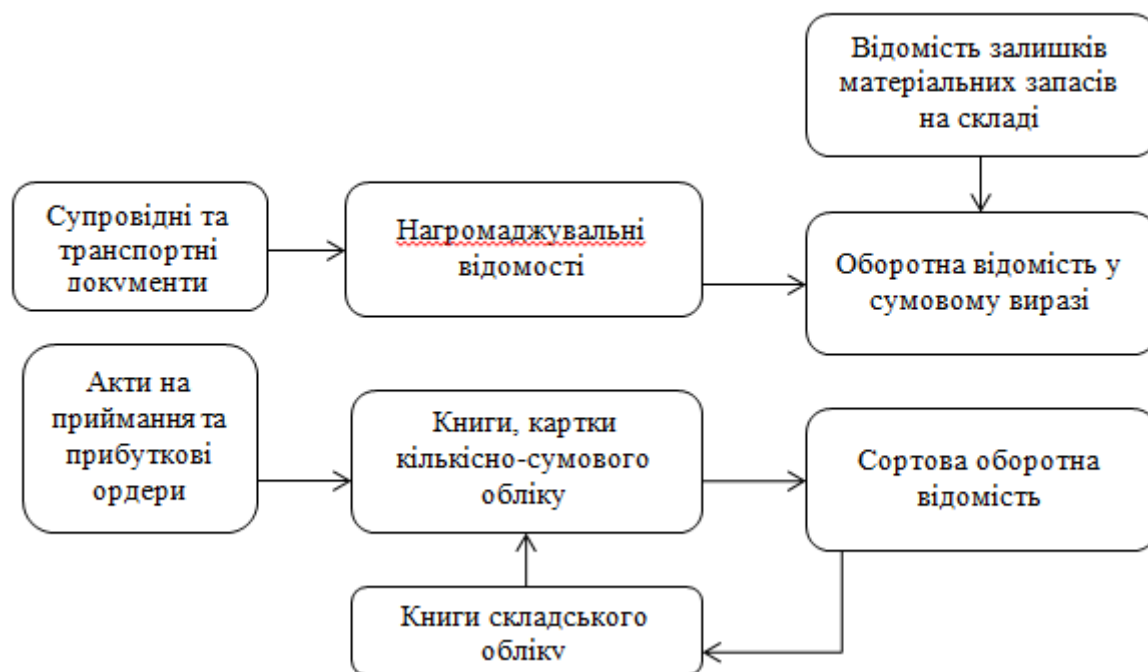

Рис. 2.3. Відображення переміщення інформаційних носіїв щодо виробничих запасів [1]

Для приймання та відпуску виробничих запасів МВО використовує спеціальне обладнання. В освітньому закладі можливе використання різних методів обліку виробничих запасів, згідно з наказом «Про облікову політику» – це кількісно-сумовий метод.

На основі даних первинного та аналітичного обліку в ДНЗ «КРВПУБ» ведеться синтетичний облік. Для цього використовуються синтетичні рахунки (рис. 2.4).

Якщо виробничі запаси знаходяться в ДНЗ «КРВПУБ» на відповідальному зберіганні, їх вартість відображається на позабалансовому рахунку 021 «Активи на відповідальному зберіганні розпорядників бюджетних коштів». У випадках псування або розкрадання виробничих запасів, їх вартість відображається на рахунку 073 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей розпорядників бюджетних коштів».

Синтетичні рахунки для обліку виробничих запасів відображають надходження та вибуття запасів: при надходженні виробничих запасів вони обліковуються по дебету, а при вибутті – по кредиту.

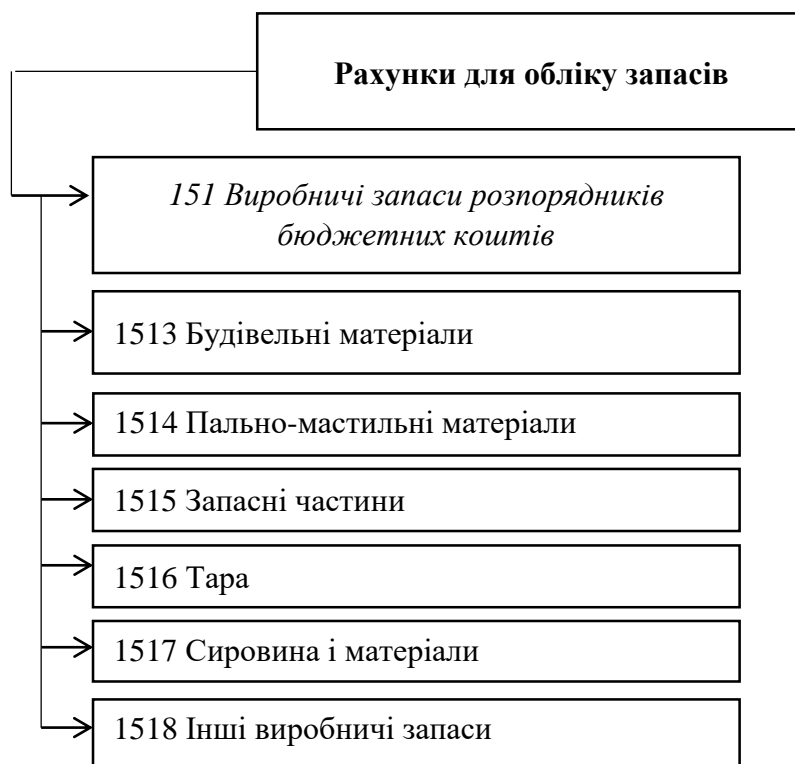

Рис.2.4. Рахунки для обліку запасів в ДНЗ «КРВПУБ» відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі економіки [22]

У ДНЗ «КРВПУБ», для узагальнення даних та ведення бухгалтерського обліку, включаючи облік виробничих запасів, використовується Головна книга. Дані для записів в Головну книгу отримуються з меморіальних ордерів, зокрема:

1. м/о 4 «Накопичувальна відомість розрахунків з різними дебіторами»;
2. м/о 6 «Накопичувальна відомість розрахунків з різними кредиторами»;
3. м/о 7 «Накопичувальна відомість по розрахунках в порядку планових платежів»;
4. м/о 8 «Накопичувальна відомість по розрахунках з підзвітними особами»;
5. м/о 13 «Накопичувальна відомість про витрачання виробничих запасів».

Після вивчення практики обліку виробничих запасів в ДНЗ «КРВПУБ» можна відзначити, що він здійснюється відповідно до чинних нормативно-правових актів, з урахуванням особливостей бюджетного обліку в галузі освіти.

2.3. Система контролю запасів

Для ДНЗ «КРВПУБ» важливо впровадити ефективну систему контролю за процесами надходження, зберігання та вибуття запасів. Це необхідно, оскільки ефективна система контролю над запасами надасть керівництву училища впевненість у раціональному їх використанні та допоможе запобігти недопустимому використанню або зловживанню запасами посадовими особами.

Зокрема, управління запасами в училищі може включати контроль за закупівлями, зберіганням та використанням різноманітних матеріальних цінностей та інших активів, необхідних для забезпечення нормального функціонування структур училища.

Ефективний контроль за цими процесами допоможе уникнути недоліків у управлінні запасами, а також знизити ризик втрати чи недоотримання необхідних ресурсів. Крім того, він сприятиме створенню оптимальних запасів та підтримці фінансової дисципліни.

Таким чином, впровадження ефективної системи контролю за запасами дозволить училищу забезпечити ефективне використання доступних ресурсів, виявити ефективність управлінських рішень та уникнути можливих фінансових ризиків.

Контроль запасів спрямований на оптимізацію рівня запасів, забезпечення необхідного запасу матеріальних цінностей, зниження витрат на зберігання, раціональне використання ресурсів та уникнення можливого зловживання або недбалого ставлення до запасів (рис. 2.5).

Інвентаризація запасів є важливим етапом в управлінні матеріальними цінностями в установі державного сектору економіки, зокрема в ДНЗ «КРВПУБ». Цей процес має на меті перевірку фактичної наявності матеріальних цінностей та відповідність записів у обліку. Додатково до цього періодично проводиться аудиторська перевірка Державною аудиторською службою. Ці заходи сприяють забезпеченню точності та правильності обліку запасів училища, а також відповідності діяльності законодавчим вимогам.

Рис. 2.5 Спрямування системи контролю запасів в ДНЗ «КРВПУБ»

Заклад встановив регулярний графік проведення інвентаризації, відповідно до якого цей процес проводиться щороку. Початок інвентаризації попереджається виданням наказу директором училища 1 жовтня поточного року та має бути завершено до 31 грудня. Дати проведення інвентаризації визначаються в графіку проведення інвентаризації в розрізі окремих об'єктів обліку.

Цей метод дозволяє установі контролювати та підтверджувати наявність запасів, попереджувати можливі втрати та зловживання, а також проводити оновлення облікових даних. Такий підхід до проведення інвентаризації допомагає підвищити ефективність управління запасами та мінімізувати ризики пов'язані з їх управлінням.

Головною метою інвентаризаційної перевірки є підтвердження достовірності облікових даних щодо запасів, які знаходяться на балансі установи або знаходяться на тимчасовому зберіганні. Цей процес також передбачає встановлення та документальне засвідчення їх фактичної наявності, оцінка їх стану та порядку зберігання.

Під час проведення інвентаризації враховуються особливості організації аналітичного обліку в училищі, а також здійснюється контрольна перевірка за місцями зберігання запасів та в розрізі матеріально-відповідальних осіб. Цей

підхід дозволяє забезпечити точність облікових даних і попередити можливі втрати чи недостачі запасів.

Таким чином, інвентаризаційна перевірка є важливим етапом у впорядкуванні обліку запасів училища та забезпечує вірогідність та надійність даних про наявність та стан запасів, що є важливим для ефективного управління матеріальними цінностями.

Послідовність етапів інвентаризації (рис. 2.6) повинна відповідати вимогам чинного законодавства [30], яке регулює проведення інвентаризації. Такі етапи можуть включати, наприклад, підготовку до інвентаризації (включаючи розроблення плану, видання необхідних наказів та інструкцій), сам процес перевірки фактичної наявності запасів, оцінку їх вартості, а також узагальнення результатів і заходи, що стосуються обліку та внесення змін до нього на підставі виявлених під час інвентаризації фактів.

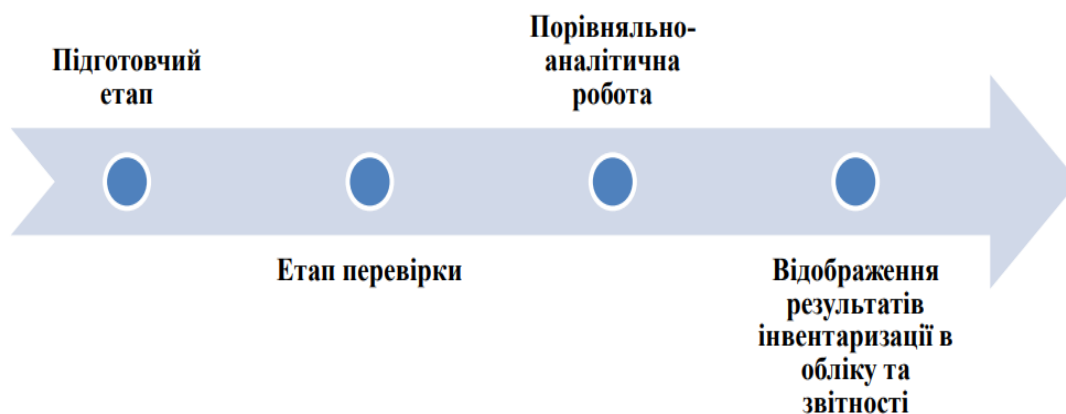

Рис. 2.6. Етапи здійснення інвентаризаційного процесу

Результати проведеної інвентаризації реєструються у спеціальних інвентаризаційних описах. У цих описах фіксується вся необхідна інформація, така як найменування матеріальних цінностей, їх номенклатурний номер, ціна, одиниці виміру, група, вид та кількість, які були визначені під час інвентаризації. Ця інформація порівнюється з даними обліку для виявлення можливих

розбіжностей та визначення подальших заходів. Такий підхід дозволяє забезпечити точність обліку та визначити можливі втрати чи недостачі запасів [2].

Після завершення інвентаризації, директор ДНЗ «КРВПУБ» протягом 5 робочих днів затверджує протокол інвентаризаційної комісії. Цей протокол є документальним підтвердженням можливості подальшого відображення виявлених інвентаризаційних різниць в системі бухгалтерського обліку та в подальших звітних формах.

Таке затвердження протоколу інвентаризаційної комісією є важливим етапом, оскільки це підтверджує, що результати інвентаризації були перевірені та прийняті управлінням університету. Цей процес також допомагає забезпечити достовірність та точність інформації, яка подається у фінансових звітах та документації установи.

Пункт 4 розділу IV Положення № 879 містить порядок формування розбіжностей між даними обліку та фактичними даними щодо запасів. Він, безумовно, є ключовим для коректного виявлення та вирішення будь-яких розбіжностей, що можуть виникнути під час інвентаризації. Цей документ містить важливі вказівки та процедури, які допомагають у систематичному вирішенні виявлених різниць між фактичними запасами та обліковими даними.

Деталізація пункту 4 розділу IV Положення № 879 може включати процедури звірки фактичних залишків з обліковими записами, визначення причин виявлених розбіжностей, підготовку необхідної документації для реєстрації цих розбіжностей, а також процедури вирішення виявлених різниць, зокрема внесення відповідних коригувань до обліку.

Такий порядок відображає важливість інвентаризаційного контролю та забезпечує правильність і точність даних у бухгалтерському обліку. Здійснення оцінки на всіх етапах життєвого циклу дозволяє забезпечити якісний облік запасів та дотримуватися облікових правил і вимог стандартів. Інвентаризація і оцінка вартості запасів допомагають уникнути помилок та недорахунків у бухгалтерському обліку, а також забезпечують правильність визначення фінансових показників установи (рис. 2.7).

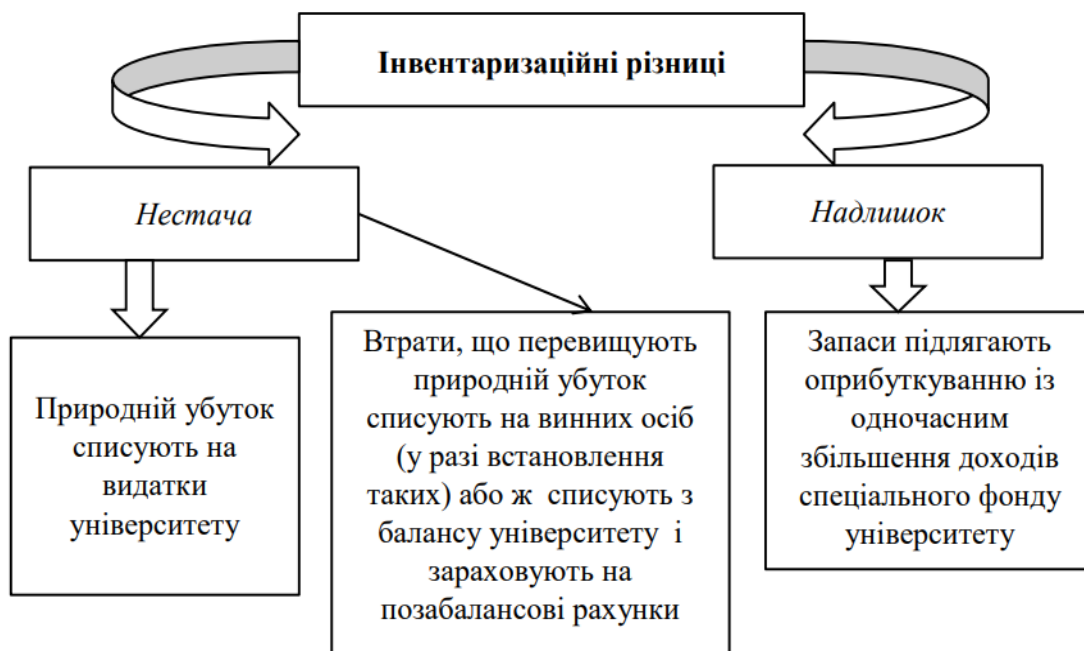

Рис. 2.7. Модель формування розбіжностей між даними обліку та фактичними даними щодо запасів установи [23]

Процедура оцінки надлишків та нестач запасів у ДНЗ «КРВПУБ» під час проведення інвентаризації зображена на рис. 2.8 та 2.9.

Рис. 2.8. Механізм оцінювання надлишків запасів в училищі

Рис. 2.9. Механізм оцінювання недостачі запасів в училищі

Надмірні запаси обліковуються як дохід на рахунку 7112 «Дохід від оприбуткування активів, раніше не врахованих в балансі». Недоліки, винні особи обліковуються на рахунку 073 «Невідшкодовані збитки та недостачі від псування цінностей розпорядників бюджетних коштів». Після їх виявлення, вони обліковуються на рахунку 2115 «Розрахунки з відшкодування завданих збитків». Відшкодування завданих збитків матеріально-відповідальною особою проводиться в межах середньомісячного заробітку [22].

Також під час інвентаризаційної перевірки можуть виявлятися випадки пересортиці. Причиною пересортиці на досліджуваному підприємстві може бути неправильне приймання запасів або невірне оформлення внутрішнього переміщення.

Неправильне приймання запасів або неправильне оформлення внутрішнього переміщення може призвести до виникнення пересортиці під час проведення інвентаризаційної перевірки на досліджуваному державному підприємстві.

Отже, контроль за запасами в ДНЗ «КРВПУБ» ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, а інвентаризація, яка є основним методом контролю на цьому державному підприємстві, в повній мірі забезпечує збереженість майна та раціональне використання запасів.

ВИСНОВКИ

Під час наукових досліджень, проведених у рамках кваліфікаційної роботи, були отримані такі висновки щодо теоретико-методологічних та практичних аспектів обліку та контролю запасів у досліджуваному державному підприємстві:

1. Запаси представляють собою важливий об'єкт обліку та контролю, оскільки вони становлять значну частку в структурі активів державних установ та забезпечують безперебійне функціонування цих установ. Головним нормативно-правовим документом, який визначає порядок обліку запасів, є НПСБОДС 123 «Запаси». Введення в дію цього стандарту обліку дозволяє українській практиці обліку відповідати міжнародним стандартам та забезпечити необхідний рівень ефективності управління державними фінансами.

2. Після проведеного аналізу чинних нормативно-правових актів, які регулюють порядок ведення обліку запасів у державному секторі економіки, можна зробити висновок, що окремі положення цих актів часто змінюються. Це негативно впливає на правильність бухгалтерського обліку, зокрема щодо запасів. Для покращення контрольної функції управлінської системи рекомендується впровадити внутрішню систему контролю. Саме превентивні заходи в системі внутрішнього контролю допоможуть запобігти виникненню помилок.

3. Важливою частиною організації обліку запасів є їх оцінка в момент надходження та вибуття. Оцінка запасів при їх вибутті визначається відповідно до положень наказу «Про облікову політику» конкретного підприємства в державному секторі економіки. Запаси державного сектору економіки, за однакових умов їх призначення та використання, оцінюються за одним методом оцінки запасів. При оприбуткуванні запасів вони оцінюються переважно за первісною вартістю, а при вибутті – за методом FIFO.

4. Для відображення реальної вартості запасів під час їх зберігання в установах доцільним є проведення переоцінки їх вартості в разі перевищення встановленого критерію суттєвості.

5. Для досягнення належного рівня ефективності управління запасами в державних підприємствах необхідно, щоб функції обліку та контролю взаємодіяли між собою. Інтеграція цих двох функцій управління сприятиме формуванню необхідної інформаційної бази, на основі якої прийматимуться управлінські рішення з використанням облікових, аналітичних та контрольних процедур.

6. Облікова політика установи визначає, що при вибутті запаси оцінюються за середньозваженою собівартістю, яка визначається помісячно. В училищі не проводиться переоцінка запасів. Одиницею обліку запасів є найменування їх номенклатурної одиниці. Для відображення надходження, зберігання та вибуття запасів в училищі використовуються стандартні форми первинних документів.

7. В ДНЗ «КРВПУБ» проводиться внутрішній контроль за порядком надходження, зберігання та використання виробничих запасів. При цьому основним методом внутрішнього контролю є інвентаризація. Також діяльність Училища підлягає зовнішній перевірці. Такий внутрішній та зовнішній контроль допомагає забезпечити правильність та точність обліку запасів установи.

8. Запропонований перелік облікових номенклатур дозволить зменшити кількість носіїв і обсяг облікової роботи. Для удосконалення контролю за порядком зберігання та використання запасів, можна використовувати перманентну інвентаризацію як метод одержання даних, які можуть надати аналітичну орієнтацію щодо можливих стратегій, що розглядаються адміністративним персоналом освітнього закладу. Це дозволить забезпечити більш точний та оперативний контроль за запасами, зменшити обсяг паперової документації та спростить процес обліку виробничих запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабічева. Облік та контроль наявності, стану та використання запасів в бюджетних установах. URL: <http://www.twirpx.com/file/580884/>
2. Білик М. С., Кіндрацька Г. І., Кобилюх О. Я. Ідентифікація запасів в управлінні логістичною системою. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 669. С. 254–261.
3. Бондаренко Н. М. Особливості обліку запасів у бюджетних установах. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/6.pdf.
4. Верига Ю. А. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 592 с.
5. Данилюк І. В. Аналіз сучасного стану нормативно-правового підґрунтя модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки. *Фінансовий простір*. 2015. №1(17). С. 151-157.
6. Іщук О. М., Мельник В. С. Управління запасами у сучасному підприємстві: виклики та інноваційні підходи. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 240-242.
7. Карпенко Н. Г., Нос Л. Д. Проблемні питання обліку запасів бюджетних установ. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/29.pdf.
8. Коваль Л. В., Левчук М. С. Особливості формування облікової політики в бюджетних установах. *Агросвіт*. 2019. № 10. С. 61–67.
9. Косяк В. І. Стандартизація обліку запасів установ державного сектору економіки в умовах євроінтеграції. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22387/1/194-196.pdf>
10. Максимова В. Ф. Проблеми змін в обліку бюджетних установ в умовах запровадження Міжнародних стандартів у державному сектор. *Облік і контроль в*

управлінні економічною стійкістю підприємств в умовах глобалізації : монографія. Одеса : ОНЕУ, 2014. С. 149–171.

11. Мельник В., Іщук О. Інноваційні технології у сфері обліку товарів в умовах цифровізації. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : зб. праць учасн. ІХ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (27 жовтня 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 148-150.

12. Мельниченко І. В. Запаси бюджетних установ: окремі питання відображення в обліку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 3. С. 62-67.

13. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору : наказ Мін-ва фінансів України від 23 січ. 2015 р. № 11 URL: <https://buhgalter.com.ua>.

14. Михайлюк І. В., Мікрюкова Л. В. Сучасний облік запасів в бюджетних установах та перспективи його розвитку. *Актуальні проблеми сучасної економіки та підприємництва* : матеріали Всеукр. наук. конф. студентів та молодих науковців. Покровськ : ДонНТУ, 2018. С. 52-55.

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» : наказ Мін-ва фінансів України від 12 жов. 2010 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10#Text>

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : наказ Мін-ва фінансів України від 28 груд. 2009 р. № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text>

17. Норд Г. Л., Руденко Н. О. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів спеціального фонду закладів освіти III-IV рівнів акредитації. *Наукові видання: Економіка*. 2012. №177. С. 59–66.

18. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. [О. Артюх, В. Максимова, Т. Черкашина]. Одеса : ОНЕУ: Ротапринт, 2013. 264 с.

19. Писаренко Т. М. Особливості організації обліку у бюджетних установах. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(2). С. 193- 202.

20. Писарчук О. В. Послідовність формування облікової політики бюджетної установи. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20(1). С. 199-204.

21. Писарчук О. В., Кудіна О. М., Тютлікова В. В. Проблемні аспекти формування облікової політики суб'єкта державного сектору. *Технологічний й аудит і резерви виробництва*. 2015. № 1/5 (21). С. 46-50.

22. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України 31 груд. 2013 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>

23. Положення про інвентаризацію активів в зобов'язань : наказ Мін-ва фінансів України від 2 квіт. 2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

24. Про бухгалтерський обліку та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

25. Про схвалення стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : розпорядження КМУ від 20 черв. 2018 р. № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text>

26. Романченко Ю. О., Олефір М. М. Облікова політика щодо обліку запасів установ державного сектору. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Частина 1 (м. Полтава, 23 квітня 2019 року). Полтава, 2019. С. 195-198.

27. Сарапіна О. А., Єремян О. М. Організація бухгалтерського обліку в установах державного сектору економіки: теоретико-методологічні та практичні підходи. *Вісник Черкаського університету*. 2019. № 1. С. 131-143

28. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами : наказ Мін-ва фінансів

України від 29 груд. 2015 р. № 61219.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16#Text>

29. Тополенко Н. М., Уланович Т. Ю. Особливості обліку запасів у бюджетних установах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 28, ч. 2. С. 111-115.

30. 10 загальних моментів, які треба знати бухгалтерам під час проведення річної інвентаризації.

URL: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onethematic/559>

ДОДАТКИ